

19. *Толковый словарь* русского языка: [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.vedu.ru/expdic/33632/>
20. *Большой толковый словарь* русского языка / гл. ред. С.А. Кузнецов. Санкт-Петербург, 2004. 1536 с.

ПЕРИОДИЗАЦИЯ КРИМИНАЛИСТИКИ: ПРОБЛЕМЫ ТЕРМИНОЛОГИИ И ОПРЕДЕЛЕНИЕ КРИТЕРИЕВ

В. В. Юсупов

Исследована периодизация криминалистики на основании сведений, содержащаяся в криминалистических историографических источниках, проанализированы соответствующие критерии классификации по периодам, предложено в периодизации криминалистики использовать понятия «период», «этап», изложен авторский подход к периодизации криминалистики

CRIMINALISTICS' PERIODIZATION: PROBLEMS OF TERMINOLOGY AND DEFINITION OF CRITERIA

V. Yusupov

It was investigated the periodization of forensic science based on the information contained in forensic historiographical sources, it were analyzed the corresponding criteria for classification by periods as well as it was suggested to use terms "period", "stage" in the periodization of forensic science. The article also expresses the author's approach to the periodization of criminalistics.

УДК 343.98

В. В. Арешонков
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
докторант докторантури та аспірантури

Національна академія внутрішніх справ

ПОМИЛКИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ: РІЗНОВИДИ, ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

У статті на основі аналізу наукових джерел та експертної практики визначені найбільш типові помилки, які допускають експерти при проведенні криміналістичних експертиз. За результатами аналізу визначено причини таких помилок, а також шляхи та особливості їх запобігання.

Кількість кримінальних проваджень в Україні, при здійсненні яких виникає необхідність проведення криміналістичних експертиз, є досить великою. Наприклад, загалом за статистичними даними Генеральної прокуратури України у 2016 році обліковано 592,6 тис. кримінальних правопорушень, за якими у більшості випадків обов'язково призначались різні види судових експертиз. Про значну їх кількість свідчить той факт, що за даними Експертної служби МВС України її фахівцями щороку в середньому виконуються близько 300 тисяч експертиз і досліджень за більш ніж 50-ма напрямками, значна кількість яких є саме криміналістичними.

Однак не завжди висновки експерта за результатами проведення криміналістичних експертиз відповідають вимогам, які до них пред'являються. На жаль, на практиці зустрічаються випадки, коли експерти при проведенні відповідних досліджень та при оформленні їх результатів допускають різні за своєю природою помилки, що призводять у випадку їх виявлення в ході досудового розслідування або судового розгляду кримінального провадження до необхідності проведення повторних експертиз, проведення інших додаткових слідчих дій та затягування розслідування в цілому, а у випадку їх не виявлення взагалі, навіть більш серйозних наслідків – помилок при здійсненні кримінального провадження та, як результат, винесення помилкового вироку суду.

У науковій літературі проблематика експертних помилок, особливо в частині поняття, класифікації та причин їх появи була розглянута досить детально. Даному питанню, у тому числі існуванню помилок при проведенні окремих видів судових експертиз, присвячені наукові роботи В. М. Абрамової, Р. С. Белкіна, А. І. Вінберга, Г. Л. Грановського, Н. М. Дяченко, Н. І. Клименко, Т. Ю. Копильченко, А. В. Кофанова, А. Ю. Краснобаєвої, О. Р. Росинської, Є. Ю. Свободи, М. Я. Сегая та багатьох інших науковців. Проте, дане питання залишається актуальним і на сьогодні, особливо в частині проведення криміналістичних експертиз, які складають переважну більшість серед тих, що проводяться у державних експертних установах.

Загалом, як зазначає В. А. Абрамова, експертною помилкою є ненавмисно неправильні судження, дії чи бездіяльність судового експерта в процесі експертного дослідження, що реалізуються у його письмових висновках через неправильне отримання і переробку інформації на рівні відчуття, сприйняття, уявлення, мислення, джерелом котрих можуть бути психічні, соціальні, біологічні якості експерта як фахівця у певній галузі судово-експертних знань [1, с. 9]. У цілому погоджуючись з даним визначенням необхідно зазначити, що воно, на нашу думку, є неповним, оскільки передбачає тільки джерела суб'єктивних причин появи експертних помилок, а також не містить посилання на можливі наслідки таких неправильних суджень, а саме те, що вони можуть призвести до недостовірних висновків, а в подальшому прийняття невірних процесуальних рішень у кримінальних провадженнях та тим самим зашкодити здійсненню правосуддя.

На сьогодні в науковій літературі не існує єдиної класифікації поділу експертних помилок. Найпоширенішим є їх поділ за природою помилок або ж за їх змістовною сутністю. Проте в межах даного критерію безпосередні групи (класи) авторами визначаються по-різному, наприклад, існує поділ помилок на гносеологічні, діяльнісні (операційні) та процесуальні [10, с. 7]; нормативно-правові (процесуальні), методологічні (психологічні, логічні і предметні) та організаційно-управлінські [2, с. 719]; основоположні, приватні, організаційно-тактичні, організаційно-технічні, психологічні та комплексні [3, с.14], тощо.

Аналіз експертної практики проведення криміналістичних експертиз та результати анкетування експертів, яке проводилось в межах підготовки дисертації, дозволяє виділити з існуючих помилок декілька їх груп, які найчастіше допускають експерти при проведенні саме криміналістичних експертиз за винятком помилок технічного характеру (неправильне написання прізвищ, назв, номерів проваджень), які хоч і часто зустрічаються у експертній практиці, проте зазвичай не призводять до негативних наслідків у розслідуванні. Серед виділених нами груп: 1) помилки, пов'язані з вирішенням завдань експертом, які за вищезазначеними класифікаціями відносяться до гносеологічних або ж методологічних помилок; 2) помилки, пов'язані з порушенням експертом процесуального режиму і процедури експертного дослідження (статті 101-102 КПК України), що є різновидом помилок процесуального характеру.

Найбільш типовими помилками першої групи є наступні: висновок не є логічним наслідком проведеного експертом дослідження (висновки експерта недостатньо мотивовані); невідповідність дослідницької частини та висновків; надання висновку за недостатньої кількості чи низькій якості порівняльних зразків; неправильна оцінка збігів або розбіжностей; неправильна оцінка інформативності виявлених ознак, тощо.

Даний вид помилок найбільш характерний для ідентифікаційних криміналістичних експертиз, що обумовлено в деяких випадках складністю механізму слідоутворення, складністю виявлення співпадаючих ознак, а також значною суб'єктивністю оцінки таких ознак у порівнюваних між собою слідах.

До прикладів помилок даної групи також можна віднести наступні: при проведенні експертизи зброї та слідів і обставин її використання іноді експерти плутають поняття технічної справності зброї і придатності її для проведення пострілів з можливістю проведення окремих пострілів та, як результат, при дослідженні саморобної і переробленої зброї вирішують питання про справність такої зброї, хоча фактично повинні визначати лише придатність її до проведення пострілів [6, с. 190]; при проведенні почеркознавчих експертиз висновки експерта не завжди є обґрунтованими, оскільки встановлені співпадаючі ознаки насправді відносяться до загальних, а не до окремих [5, с. 20]; інколи висновки про «вплив будь-яких збиваючих факторів» або «виконання підпису з наслідуванням», не підкріплені описом відповідних ознак, і тому також є необґрунтованими.

Типовими помилками другої групи найбільш часто є: неповнота відомостей про експерта, який виконував експертизу (освіта, спеціальність, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи); недостатній (неповний) опис об'єктів, представлених на експертизу; відсутність докладного опису проведеного дослідження та деякі інші.

Серед прикладів можна назвати наступні: при проведенні судово-балістичних експертиз вогнепальних пошкоджень (під час встановлення дистанції, напрямку, послідовності проведення пострілів, положення зброї і перепони в момент пострілу й ін.), зустрічаються випадки спрощеного опису об'єктів із вогнепальними пошкодженнями і самих пошкоджень [6, с. 193]; інколи у висновках необгрунтовано скорочується дослідницька частина висновку, замість опису виявленої сукупності ознак, вказується посилання на розробку загальних та окремих ознак [9, с. 2]; при проведенні почеркознавчих досліджень у ряді висновків опис реквізитів документів або повністю відсутній, або вони описуються без вказівки індивідуалізуючих ознак; окрім цього в дослідницькій частині деяких висновків опис загальних ознак, як почерку, так і підписів, є поверхневим.

Разом із тим кожному з видів криміналістичних експертиз у зв'язку із їх специфікою можуть бути притаманні певні види помилок у більшій чи меншій мірі. Наприклад, в експертизі зброї та слідів і обставин її використання досить часто, у порівнянні з іншими видами криміналістичних експертиз, зустрічаються діяльнісні (операційні) помилки. Пов'язані вони в тому числі зі специфічною термінологією та відповідно використанням некоректних термінів при описі зброї та патронів до неї тощо.

Іноді порушується послідовність дій експерта або ігноруються окремі положення методики дослідження. Наприклад, при дослідженні вогнепальної зброї та бойових припасів до неї у випадку виявлення неправильної взаємодії частин і механізмів зброї не встановлюється технічна причина несправностей. Також вирішуючи питання, чи можливий постріл із зброї без натискання на спусковий гачок, експерти не заміряють спускові зусилля, а при проведенні експерименту для вирішення даного питання не завжди враховуються обставини, що мали місце в момент події [6, с. 191]. Інколи при проведенні почеркознавчих експертиз порушується порядок проведення дослідження, а саме відразу проводиться порівняльне дослідження без роздільного [5, с. 20], або ж не виконуються попередні розробки почерку та підписів, хоча такі розробки є засобом фіксації результатів роздільного та порівняльного дослідження [9, с. 3].

Причини помилок експерта можуть бути як суб'єктивні (професійна некомпетентність експерта, його недбалість або неуважність тощо), так і носити об'єктивний характер (помилковість вихідних даних наданих експерту або їх неповнота, фальсифікація наданого об'єкту, несправність апаратури або її недосконалість (наприклад, низька чутливість тощо), значне навантаження, відсутність або недосконалість методики дослідження).

Стосовно останньої, ми повністю погоджуємось з В. М. Абрамовою, яка зауважує, що на сьогодні не всі об'єкти, які потрапляють до поля зору експерта, достатньо пізнані. Іноді методики для їх дослідження взагалі відсутні або не містять об'єктивних відомостей, щодо ознак об'єктів та критерії їх оцінки. У таких складних ситуаціях, навіть досвідчені експерти можуть припускатися помилок [2, с. 718]. Необхідність удосконалення існуючих та створення нових методик, на нашу думку, особливо стосується криміналістичних експертиз, що пояснюється і значною кількістю таких досліджень та відповідно помилок, які припускаються експертами при їх проведенні, і різноманітністю об'єктів, і складністю завдань, що при цьому вирішуються тощо.

Об'єктивно існують реальні, глибинні чинники, що впливають на причини цих експертних помилок. Різні автори їх перелік визначають по-різному. Наприклад, що це чинники і філософського, і соціального, і процесуального, і педагогічного, і інших порядків. Існують і інші критерії їх поділу, однак в будь-якому випадку, ми погоджуємось з думкою, що їх недоречно розглядати окремо взятими, існуючими індивідуально один від одного. Вони мають комплексну дію, взаємну обумовленість між собою, хоча і знаходяться в різних сферах існування [5, с. 21]. Виходячи із цього можна зробити висновок, що ефективність запобігання експертних помилок у тому числі залежить від комплексності цієї діяльності.

Необхідно підкреслити, що починатись така діяльність повинна ще на етапі підбору кадрів – майбутніх експертів-криміналістів та їх фахової підготовки. У ході навчання вони повинні отримати знання щодо поняття, класифікації й причин експертних помилок, а також найбільш поширених помилок за відповідними напрямками експертних досліджень.

Проте, як слушно зазначають автори навчально-методичного посібника з навчальної дисципліни «Експертні недоліки і помилки», майбутні судові експерти мають отримувати не тільки теоретичні знання щодо причин та видів експертних помилок, а й практичні навички з виявлення, усунення та їх запобігання [8, с. 3]. Саме тому в згаданому посібнику передбачена окрема тематика, присвячена діагностуванню (виявленню) експертних помилок, їх усуненню та профілактиці, в якій поміж інших питань розглядаються наслідки помилок, процедура такого діагностування, його суб'єкти, порядок здійснення планового рецензування висновків судових експертиз із метою запобігання експертних помилок, використання математичних і кібернетичних методів у процесі судово-експертного дослідження як засіб мінімізації експертних помилок тощо.

Найбільш часто помилки виявляються та відповідно усуваються при перевірці самим експертом у ході дослідження на будь-якій його стадії або ж при перевірці результатів дослідження керівником відділу (сектору), керівником установи (підрозділу) чи відповідальною особою. Також вони можуть бути виявлені при проведенні рецензування висновків експерта. Однак зустрічаються випадки, коли вони виявляються слідчим або судом на стадіях

досудового розслідування чи судового провадження. При цьому істотне значення має виявлення тих помилок, які призвели до надання неповного або неправильного (недостовірного) висновку експерта. В такому разі, зазвичай, призначаються додаткові або ж повторні експертизи. Проведення останніх, може призвести до негативних наслідків (дисциплінарне стягнення, втрата права на проведення відповідного різновиду дослідження) для експерта, що виконував первинну експертизу.

Для того, щоб запобігти вказаним та іншим негативним наслідкам та не допускати помилок, ще на етапі проведення експертизи, потрібно приділяти особливу увагу самоконтролю, який необхідно застосовувати на всіх етапах експертного дослідження.

З цього приводу О. М. Моїсєєв та О. І. Перепічка зазначають, що підвищення самоконтролю в експертному дослідженні та запровадження його як обов'язкового елементу методики проведення експертизи, сприятиме забезпеченню доказового значення висновку експерта у судовому провадженні та, власне, визначають його як елемент експертної методики, що являє собою усвідомлювану цілеспрямовану діяльність експерта з оцінки експертного дослідження та оформлення експертного висновку [7, с. 136].

Одним із способів контролю за проведенням експертиз є здійснення рецензування висновків експертів, метою якого є саме виявлення в них наявних недоліків, у тому числі й експертних помилок. Рецензування за своєю суттю є дієвим засобом вивчення персонального як негативного, так і позитивного досвіду. На сьогодні, саме за допомогою рецензування, здійснюється вивчення експертної практики, завданням подальшого узагальнення якої повинно стати вивчення її стану, виявлення як недоліків різного характеру, так, на нашу думку, і позитивних аспектів, а також розробка на цій основі рекомендацій з усунення недоліків та впровадження позитивного досвіду, в практику проведення криміналістичних експертиз.

На нашу думку, з цього питання, варто перейняти позитивний досвід тих країн, у яких такі узагальнення в тому чи іншому вигляді за відповідними напрямками експертиз успішно проводяться та використовуються з метою вдосконалення експертної практики.

Одним із варіантів такого узагальнення, може стати розробка спеціальної «програми» вивчення наглядного масиву експертних висновків. Зміст цієї програми (послідовності завдань, що необхідно вирішити) відображає розгорнуте та поглиблене вивчення як висновків у цілому, так і окремих їх частин, зокрема, використання експертами технічних засобів при проведенні експертиз [4, с. 135]. Для створення такого масиву в практичні експертні підрозділи регіонального рівня завчасно розсилаються запити на надання певної кількості висновків експерта за визначений період із конкретних видів досліджень. Після надходження висновків експерта вони вивчаються, аналізуються, а результати узагальнюються для подальшого їх використання.

За допомогою подібного узагальнення, яке, на нашу думку, варто запровадити у системі експертних установ нашої країни, залежно від питань, які будуть міститись у програмі (наприклад, стаж експертної роботи, вид і належність упаковки, дослідження будови об'єкта, дослідження загальних та окремих ознак, оцінка результатів тощо), можна виявити як типові помилки призначення, проведення та оформлення висновків конкретних видів досліджень, так і позитивні аспекти вказаної діяльності. Окрім аналізу наданих на рецензування висновків первинних експертиз окремо, потрібно вивчати й висновки повторних, комісійних та комплексних експертиз.

Результати таких узагальнень, на нашу думку, потрібно друкувати у окремих оглядах або ж у вигляді інформаційних листів, розсилати такі матеріали експертним підрозділам обласного рівня (установам в інших областях) для ознайомлення відповідних фахівців (особливо тих, які тільки призначені на посади або розпочали самостійно проводити експертизи). Окрім цього вивчення таких узагальнень, необхідно проводити з особами, які проходять курси підвищення кваліфікації, а також враховувати викладачам при проведенні практичних занять з курсантами експертної спеціалізації.

Зрозуміло, що вищезазначені – це далеко не всі способи запобігання експертних помилок. Важливим є кожен елемент із наведеного ланцюжка: якісний підбір кадрів – майбутніх експертів-криміналістів → якісна підготовка експертів-криміналістів – справжніх професіоналів своєї справи, що включає в себе набуття ними спеціальних знань та необхідних навичок → наявність методологічного та методичного базису проведення криміналістичних експертиз конкретного виду, його постійне вдосконалення → наявність необхідного технічного обладнання та витратних матеріалів → широке впровадження інноваційних технологій проведення криміналістичних досліджень (автоматизованих систем, робочих місць експерта, баз даних тощо) → достатність часу, наявність належних умов проведення дослідження, а також належної організації праці експерта → постійний самоконтроль та перевірка висновків експерта уповноваженою особою з досвідом роботи за певним напрямом (у т. ч. куратором) та/або керівником відповідного рівня → проведення з певною періодичністю та за визначеною схемою («програмою») рецензувань висновків експерта → підвищення кваліфікації експертів, в тому числі шляхом вивчення типових помилок проведення криміналістичних експертиз, а також вивчення даної тематики в ході проведення службової (професійної) підготовки → проведення наукових заходів (семінарів, круглих столів, конференцій, тощо) для обміну та накопичення досвіду (в тому числі міжнародного), пов'язаного з проблематикою експертних помилок, при проведенні криміналістичних експертиз.

Усе вищезазначене, дозволяє зробити наступні висновки:

1. До експертних помилок, які найбільше часто зустрічаються при проведенні криміналістичних експертиз (за винятком технічних помилок, які зазвичай не призводять до негативних наслідків у розслідуванні), відносяться

помилки методичного характеру, які пов'язані з порушенням методики проведення дослідження, неправильною оцінкою виявлених ознак та відповідно помилковим виділенням їх у сукупність для надання висновку, тощо. Оскільки, досить часто саме ці помилки призводять до помилкових висновків, а також враховуючи те, що криміналістичні дослідження є складними як за своїми об'єктами, так і за вирішуваними завданнями, методичне забезпечення даного різновиду експертиз потребує постійного удосконалення (розробка нових та удосконалення існуючих методик, створення методичних рекомендацій та інформаційно-довідкових матеріалів тощо).

2. Оскільки, даному різновиду досліджень притаманне використання різноманітних технічних засобів, в тому числі спеціалізованих, для запобігання експертних помилок, важливо широко впроваджувати в експертну практику сучасні зразки такої техніки, а також проводити її повірку (калібрування). Окрім цього в даному різновиді експертиз, важливим аспектом запобігання помилок є широке впровадження інформаційних технологій: автоматизованих систем, банків даних, робочих місць експертів за відповідними напрямками досліджень тощо.

3. Тільки комплексний підхід у вирішенні даного питання дозволить, якщо не повністю його закрити, то принаймні максимально мінімізувати недоліки та помилки при проведенні криміналістичних експертиз.

Перелік посилань

1. *Абрамова В. М.* Експертні помилки: сутність, генезис, шляхи подолання: автореф. дис. канд. юр. наук:12.00.09 / НАВС України. Київ, 2005. 18 с.
2. *Абрамова В. М.* Праксеологічний підхід до розуміння помилки в діяльності судового експерта // Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С. 717–720.
3. *Аубакирова А. А.* Следственные и экспертные ошибки при формировании внутреннего убеждения: автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук:12.00.09; ГОУ ВПО «Южно-Уральский гос. ун-т». Челябинск, 2010. 42 с.
4. *Горбачёв И. В.* Обобщение экспертной практики производства судебно-баллистических экспертиз по исследованию патронов к огнестрельному оружию и огнестрельным устройствам специального назначения // Теория и практика судебной экспертизы. 2010. № 2(18). С. 134–150.
5. *Коновалов Г. Г., Леонтьев С. В.* Заключение эксперта. Реальные факторы причин экспертных ошибок // Судебная экспертиза. 2015. № 2 (42). С. 17–27.
6. *Кофанов А. В.* Експертні помилки при проведенні судово-балістичних досліджень // Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку: зб. матеріалів круглого столу / редкол.: О. Л. Кобилянський та ін.; ННПФЕКП НАВС. Київ, 2015. С. 188–195.
7. *Моїсєєв О. М.* Самоконтроль в експертному дослідженні / О. М. Моїсєєв, О. І. Перепічка // Криміналістика і судова експертиза: Междоведомственный научно-методический сборник / Мінюст України; отв. ред. И. И. Емельянова. Київ, 2013. Вып. 58, ч. 1. С. 131–137.
8. *Експертні недоліки і помилки: навч.-метод. посіб. з навч. дис.* (відповідно до вимог ЕCTS: галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, спеціальність 8.18010003 “Судова експертиза”) / уклад.: В. А. Журавель та ін. Харків, 2012. 73 с.

9. Свобода Є. Ю. Причины возникновения та можливості попередження експертних помилок в діяльності експерта-почеркознавця // Часопис Академії адвокатури України. № 17 (4/2012). С. 1–5.
10. Россинская Е. Р. и др. Судебная экспертиза: типичные ошибки: учеб. пособие / под ред. Е. Р. Россинской. Москва, 2012. 544 с.

ОШИБКИ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИХ ЭКСПЕРТИЗ: ВИДЫ, ПРИЧИНЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ПУТИ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ

В. В. Арешонков

В статье на основе анализа научных источников и экспертной практики определены наиболее типичные ошибки, которые допускают эксперты при проведении криминалистических экспертиз. По результатам анализа определены причины таких ошибок, а также пути их предупреждения.

Проведённое исследование позволило установить, что к экспертным ошибкам, которые наиболее часто встречаются при проведении криминалистических экспертиз (за исключением технических ошибок, которые обычно не приводят к негативным последствиям в расследовании), относятся ошибки методического характера, связанные с нарушением методики проведения исследования, неправильной оценкой выявленных признаков и соответственно ошибочным выделением их в совокупность для дачи заключения и т. д. Поскольку довольно часто именно эти ошибки приводят к ошибочным выводам, а также учитывая то, что криминалистические исследования являются сложными как по своим объектам, так и по решаемым задачам, методическое обеспечение данного вида экспертиз требует постоянного совершенствования.

Поскольку данной разновидности исследований характерно использование различных технических средств, в том числе специализированных, для предупреждения экспертных ошибок важно широко внедрять в экспертную практику современные образцы такой техники, а также проводить ее поверку (калибровку). Кроме этого в данной разновидности экспертиз важным аспектом предупреждения ошибок является широкое внедрение информационных технологий: автоматизированных систем, банков данных, рабочих мест экспертов по соответствующим направлениям исследований.

Для предупреждения экспертных ошибок важен каждый элемент в приведённой цепочке: качественный подбор кадров → качественная подготовка экспертов-криминалистов → наличие методологического и методического базиса → наличие необходимого технического оборудования и расходных материалов → широкое внедрение инновационных технологий → достаточность времени, наличие надлежащих условий проведения исследования → постоянный самоконтроль и проверка готовых выводов уполномоченным лицом и/или руководителем соответствующего уровня → проведение рецензирования выводов эксперта → повышение квалификации экспертов → проведения научных мероприятий (семинаров, круглых столов, конференций и т. д.) для обмена и накопления опыта.

Только комплексный подход в решении данного вопроса позволит, если не полностью его закрыть, то максимально минимизировать недостатки и ошибки при проведении криминалистических экспертиз.

ERRORS DURING FORENSIC ANALYSIS: TYPES, CAUSES AND WAYS OF PREVENTING

V. Areshonkov

On the basis of analysis of scientific sources and expert practice are identified the most common errors which experts allowed in conducting forensic examinations. The analysis identifies causes of errors and ways to prevent them.

The results of the study found that the expert errors that occur most frequently during forensic examinations (except for technical errors that typically do not lead to negative consequences in the investigation) included methodological errors which related to violation of the methods of investigation, incorrect assessment of the signs and accordingly its erroneous release into set for a ruling. These errors are often led to erroneous conclusions, and also taking into account that the forensic investigation is complicated for both on its facilities and solvable tasks, methodical support of this kind of examination is required of the constant improvement. This kind of research is inherent the use of a variety of technical means, including specialized, for preventing expert errors it is very important to implement in modern expert practice examples of such technology, and conduct its verification (calibration).

Besides this kind of expertise an important aspect of preventing mistakes is widespread introduction of the information technologies: automated systems, databases, expert's workplaces in the relevant areas of research.

To prevent the expert's errors an each element is important: quality staffing → quality training forensic experts → existence of methodological and methodical basis → availability of necessary technical equipment and supplies → broad introduction of innovative technologies → sufficiency of time, the availability of appropriate conditions survey → permanent self-test and checking of ready conclusions by an authorized person and/or manager → systematic verification of expert opinions → experts certification training → conducting scientific events (seminars, round tables, conferences, etc.) and experience exchange.

Only a comprehensive approach of solving this problem will let us minimize flaws and errors in conducting forensic examinations.

УДК 343.98

Ю. Б. Форіс
науковий співробітник

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

СУДОВО-ЕКСПЕРТНЕ ПРАВО: ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА

У статті на підставі аналізу норм права, що регулюють судово-експертну діяльність, та положень теорії права, сформульовано поняття, предмет, метод і систему судово-експертного права.